

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด เป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งของหน่วยงานเอกชนและรัฐที่จะต้องดำเนินการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง การบริหารจัดการศึกษาที่ผ่านมารัฐยังไม่สามารถจัดการศึกษาในทุกระดับให้ประชาชนได้อย่างเพียงพอ รัฐจึงได้มีนโยบายให้เอกชน มูลนิธิ สถาบันทางศาสนา เข้ามาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของรัฐ โดยให้เอกชนจัดตั้งโรงเรียน เช่น โรงเรียนราษฎร์หรือโรงเรียนเอกชน ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนเอกชนจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วประเทศ ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งสายสามัญและสายอาชีพเฉพาะด้าน สาขา เมื่อศึกษาข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึกแล้วได้ทราบว่าในแต่ละปีจะมีโรงเรียนเอกชนตั้งขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็มีโรงเรียนเอกชนที่ขอเลิกล้มกิจการจำนวนมากเช่นเดียวกัน โรงเรียนเอกชนเหล่านี้ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้กำหนดการจัดการและการบริหารการศึกษาอยู่ในหมวดที่ ๓ มุ่งองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ ๕ ปัจจัย คือ (๑) ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน (๒) หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน (๓) บุคลากรภายในโรงเรียน (๔) ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน (๕) การจัดการและการบริหารการศึกษา^๑ นอกจากนี้ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญเรียกว่าปัจจัยการบริหารจัดการ (4M) ได้แก่ บุคลากร (Man) การเงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ซึ่งทรัพยากรดังกล่าว บางอย่างก็มีอยู่ในปริมาณที่จำกัด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีมาตรการอย่างไรในการจัดสรร ทรัพยากรทั้งปวงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ตามพันธกิจ ๔ ด้าน ประกอบด้วยการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป

การบริหารการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญอย่างยิ่ง คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดา เมื่อเจริญเติบโตขึ้นมา ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์ ผู้สั่งสอนศิษย์ให้ได้รับวิชาความรู้ ด้วยการอบรมจิตใจพร้อมด้วยคุณธรรม นอกจากนั้นแล้วโรงเรียนเป็นที่ศึกษาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการอบรมให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔.

จึงได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การทำกิจกรรม การเรียนรู้อย่างมีความหมาย ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต^๒

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ในยุทธศาสตร์ข้อที่ ๕ เรื่องการบริหารจัดการประเทศ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการมุ่งเน้นสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย^๓

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น โดยเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และคณะกรรมการโรงเรียน หรือให้ที่ดินแก่รัฐบาลในการจัดตั้งโรงเรียน หรือทางวัดให้ใช้ที่ดินของวัดในการสร้างอาคารเรียนให้เป็นโรงเรียน มีวัดทั่วประเทศหลายวัดได้จัดตั้งโรงเรียนเอกชนขึ้น ดำเนินการจัดจ้างครูให้มาทำหน้าที่สอนหนังสือ ซึ่งบางวัดก็ใช้พระภิกษุสงฆ์ ผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการ เป็นครูพระในการจัดการเรียนการสอน บางวัดก็เก็บค่าเล่าเรียน บางวัดก็สอนให้ฟรีโดยใช้เงินงบประมาณของวัดในการดำเนินการ โรงเรียนการกุศลของวัดเน้นนโยบายการจัดการเรียนการสอนศีลธรรม พุทธศาสนศึกษาเป็นหลักสาระสำคัญ รองลงมาจะเป็นเรื่องวิชาการตามหลักสูตร ตามหมวดวิชา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทางรัฐบาลกำหนดตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ของวัด และการจัดตั้งเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดก็เป็นไปตามกฎระเบียบ^๔ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้ประสบปัญหาการดำเนินการอุดหนุนเหมือนโรงเรียนเอกชนทั่วไป ไม่สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนการสอนจากผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจน จึงทำให้โรงเรียนบางแห่งต้องเลิกกิจการเรียนการสอนไป ส่วนบางแห่งได้ออกริษัทโรงเรียนให้แก่รัฐบาลดำเนินการต่อ

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งแรกของประเทศ คือ โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎีวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้เปิดดำเนินการเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๕ ปัจจุบันโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทั่วประเทศมีอยู่จำนวน ๑๑๔ โรงเรียน โดยมีคณะกรรมการคือ

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๗.

ผู้บริหาร ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ จำนวน ๖๖๐ รูป/คน^๕ ซึ่งจำนวนบุคลากรประมาณ ๕,๗๗๙ รูป/คน และนักเรียนประมาณ ๙๕,๗๗๙ รูป/คน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้รับการปรับปรุงพัฒนาการให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านถาวรวัตถุและทรัพยากรบุคคล เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงขึ้นจากเดิม สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้เห็นความสำคัญ จึงส่งเสริมให้โรงเรียนการกุศลของวัดได้รับการอุดหนุนถึงร้อยละ ๑๐๐ ตามแนวทางของบัตรอุดหนุน ค่าเล่าเรียน ส่งผลให้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามีหลักประกันความมั่นคงด้านการเงิน จากรัฐบาลระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงพัฒนาการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพ มีความเจริญก้าวหน้าที่มั่นคง และยั่งยืน ด้วยการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียวนั้นคงไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ คณะกรรมการ และครูผู้สอน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนการกุศลของวัด จะต้องมีความคิดและหลักการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการสังคมและการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงได้จัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากภายนอก เช่น การจัดตั้งมูลนิธิศิษย์เก่า มูลนิธิสนับสนุน และร่วมจัดตั้งโรงเรียนเพื่อจัดหาทุน และทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ให้กิจกรรมของโรงเรียนได้ประสบผลสำเร็จต่อไป ปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการทั้งด้านบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าวตามศักยภาพของแต่ละโรงเรียนให้สอดคล้องตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย

จากโครงการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ทราบว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และโครงสร้างหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่ระบบใหม่^๖ ดังนั้น โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้ประสบปัญหาอุปสรรคดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด โดยภาพรวมยังไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ดังที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาศึกษาหลักการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีความไม่เท่าเทียมกันทั้งด้านศักยภาพ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป^๗

^๕สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.), *กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๒.

^๖สมศักดิ์ คงพิบูลย์, *การพัฒนาการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๓), หน้า ๘๓.

^๗สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.), *กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา, ๒๕๕๖), หน้า ๘๑.

โดยสังเกตจากศักยภาพความพร้อมแต่ละโรงเรียนในการจัดกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดทั่วประเทศในแต่ละปีการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวปรากฏว่า

การบริหารวิชาการ บางโรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการอยู่ในเกณฑ์ที่ดีอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ในขณะที่บางโรงเรียนมีการพัฒนาน้อย และในบางโรงเรียนไม่พัฒนาเลย ไม่มีการเคลื่อนไหวในด้านที่ดีขึ้น

การบริหารงบประมาณ งบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาลโดยจ่ายเป็นอัตราลดหลั่นกันตามระดับชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาจะได้รับอุดหนุนรายหัวน้อยกว่าระดับมัธยมศึกษาของรัฐบาล บางโรงเรียนมีงบจากมูลนิธิ องค์กรต่างๆ มาใช้ในการจัดการบริหารโรงเรียนซึ่งทำให้แต่ละโรงเรียนมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณที่แตกต่างกัน การให้ค่าตอบแทน และสวัสดิการกับบุคลากร และครอบครัวของบุคลากรในแต่ละโรงเรียนก็แตกต่างกัน และอาจไม่เหมาะสมกับรายรับรายจ่ายในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ผลสัมฤทธิ์จากการทำงานของบุคลากรของงานต่างๆ ที่แสดงผลออกมาจึงแตกต่างกัน

การบริหารบุคคล มีจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทุกปี การศึกษาทั้งคณะครู และนักเรียนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดให้มีการแสดงผลงานทางวิชาการ การสร้างสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการสอนของครูผู้สอน การจัดทัศนศึกษา การศึกษาดูงานตามโรงเรียนต่างๆ บางโรงเรียนก็ยังไม่มีการพัฒนา และไม่มีการตอบสนอง ไม่มีการกระตือรือร้นที่จะพัฒนางานในด้านบุคลากรอย่างทั่วถึงจะสังเกตได้จากการร่วมกิจกรรมของครูในแต่ละโรงเรียนมีจำนวนค่อนข้างน้อย

การบริหารทั่วไป มีการจัดกิจกรรมร่วมกันหลายๆ อย่างเพื่อการพัฒนาของกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในภาพรวมให้สามารถดำเนินการไปพร้อมๆ กัน และเพื่อประเมินศักยภาพของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมการเข้าค่ายลูกเสือ ยุวกาชาดในกลุ่มการกุศลของวัด และกิจกรรมต่างๆ โดยการจัดตัวแทนครูและนักเรียนเข้าค่ายร่วมกัน แต่ก็ยังไม่สามารถทำได้ทั่วถึงยังไม่ประสบความสำเร็จ ยังไม่มีความเสนอภาค บางโรงเรียนเท่านั้นที่มีศักยภาพในการส่งนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ บางโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความกระตือรือร้น มีความสามัคคีในการทำงาน ในขณะที่บางโรงเรียนยังมีการพัฒนาน้อย สภาพแวดล้อมขาดการดูแล ขาดการพัฒนา ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้

จากสภาพปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ดังที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีแนวทางหนึ่งที่น่าจะนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้ คือรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นกระแสหลักและได้รับความนิยมอย่างกว้างก็คือหลักธรรมาภิบาล หรือที่เรียกว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับศักยภาพบริหารจัดการโดยทั่วไป ทั้งยังก่อให้เกิด

ประสิทธิภาพ แม้ในองค์การทางพระพุทธศาสนา เช่น โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาก็มีความจำเป็นและเหมาะสมที่จะนำมาใช้

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปการบริหารการศึกษาที่ดี สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เป็นแนวทางที่สำคัญในการบริหารจัดการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมสังคมให้มีความยุติธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สร้างความสามัคคีด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น บรรเทาทุกข์ ป้องกันภัยอันตราย รวมทั้งแก้ไขปัญหาอุปสรรค^๔ แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล คือผู้บริหาร ผู้อำนวยการ คณะกรรมการ ครู และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนจะต้องมีแนวคิดและหลักการทำงานสอดคล้องกับการเปลี่ยนของสังคม ตามยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ เน้นสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย ตามหลักธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีดำเนินชีวิตตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ คือ (๑) หลักนิติธรรม (Legality) กฎระเบียบวินัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา (๒) หลักคุณธรรม (Morality) การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยให้บุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมจริยธรรม (๓) หลักความโปร่งใส (Transparency) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่บุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัด โดยปรับปรุงกลไกการทำงานให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลพื้นฐานให้ทุกคนทุกฝ่ายเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ตรวจสอบได้ (๔) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัด มีส่วนร่วมรับรู้ในการบริหารงาน และความเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ด้วยการทำประชาพิจารณ์ และการลงมติเห็นชอบหรือไม่เป็นต้น (๕) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบหน้าที่ การงาน ตลอดจนการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกัน (๖) หลักความคุ้มค่า (Value) การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยให้บุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัด มีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่าและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: ครุสภา, ๒๕๕๓),

ตลอดจนการปรับปรุงรูปแบบการจัดพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนาให้มีความสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน โดยเน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประหยัดและได้ประโยชน์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน เนื่องจากการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาทรัพยากรไปสู่การสร้างคนที่มีบุรณแบบในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด และเพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวคิดทฤษฎี และหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ควรจะเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านระยะเวลา ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารจัดการ ๔ ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ จำนวน ๖๖๐ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การศึกษาคือ ได้แก่ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทั่วประเทศไทย

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัย ได้ศึกษาค้นคว้าตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๒๔ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา หมายถึงการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจการบริหารจัดการ ๔ ด้าน ได้แก่

การบริหารวิชาการ หมายถึงการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ การประสานงานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการเป็นต้น

การบริหารงบประมาณ หมายถึงการจัดทำและเสนองบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ การติดตามประเมินผล และรายงานการใช้จ่ายเงินเป็นต้น

การบริหารบุคคล หมายถึงการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งหน้าที่การงาน การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรเป็นต้น

การบริหารทั่วไป หมายถึงการดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา งานพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์การ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปเป็นต้น

การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึงผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดได้ปฏิบัติหน้าที่การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ ได้แก่

หลักนิติธรรม หมายถึงผู้บริหารต้องกำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนการกุศลของวัด นอกจากนี้ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ

หลักคุณธรรม หมายถึงผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ อุดมคติ ปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนตั้งอยู่ในศีลธรรม ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ อุดมคติ และอยู่ในกฎระเบียบวินัย

หลักความโปร่งใส หมายถึงผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีคณะกรรมการติดตามดูแลผลงาน มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา สร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่าย และมีการตรวจสอบให้ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึงผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลงานเฉพาะด้าน ร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจ เช่น เสนอความคิดเห็น การได้ส่วน การประชาวิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเป็นประโยชน์ก่อให้เกิดความสามัคคี และความร่วมมือกันในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

หลักความรับผิดชอบ หมายถึงผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด มีความตั้งใจทำงานด้วยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละเพื่อส่วนรวม ด้วยความยินดี มุ่งหวังให้การเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตร

หลักความคุ้มค่า หมายถึงผู้บริหารต้องพิจารณาทรัพยากรทั้งปวงของโรงเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างรอบคอบ กำกับดูแลการใช้สอยทรัพยากรอย่างประหยัด คุ้มค่า พอเพียงกับความต้องการของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

๑.๖.๒ ได้ทราบแนวคิดทฤษฎี และหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

๑.๖.๓ ได้ทราบการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล

๑.๖.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ให้มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และเจริญรุ่งเรืองต่อไป